

Portanyola. *Portar* 'guarnir de portes'. Per a *portarró*, V. PORT (II). *Portassa* 'porta cotxera' mall. (-aça, DAG.). *Portatge* ant. [1321]; *portatger*. *Portejar*; *portejador*. *Porteta* [Belv.; EmVilanova, DAG.]. *Porticó* [Belv.]. *Portier* < fr. *portière*. *Soportal* castellanisme intolerable per *porxada*.

Portell 'osca o esvoranc fet en un mur' [S. XIII, sovint en Jaume I]: «--- Múrcia --- n'érem prop, bé un treyt de balesta --- exiren los sarrahins, e dixeren los de la albergada nostra: —Se<n>yor, tiren-nos fortment ab sagetes ---. Donam-los balesters tro 30; e tenguem-los cavalls armats, e que-ls parassen als portals, e que-ls defenessen de les treytes que-ls feyen» (§ 435; Ag., 442.1); també Eiximenis i JoMartorell (DAG.); «—Capellanet atrevit, - com tant poc respecte em tens? / Que altre cosa haurias feta - si jo fos un femeter? / Com és ver, que aquesta espasa - t'obriria mil portells, / si el cànon 'Si quis suadente' - no te servís de broquer!» en l'humorista G. Roca i Seguí (fi S. XVIII, JMBover, *BiEscrBal.* II, 273.12.3).

Avui és sobretot un pas obert en una tanca o en una sèquia (a CastPna. no en distingeixen la sequiola que hi passa: «de la sèquia d'Almalafa naixen altres séquies menudes i portells», 1961); 'pas d'un camí que es tanca amb una barana' and. (Arcavell, 1936), Montseny (*Portell del Bisbe*, Riells), Segre (*Portell d'Eixerà*, pujant en aquesta serra, *portell del Roca* afores del poble, Cubells, 1964); Morella (tornat nom d'una partideta a Xiva, 1961); també la portella per entrar en un prat o camp (*portièlo* Benasc, 1965), *portiél* o *porteládá* men. (Ferrerries, Ciutadella), on és el forat fet a una paret per entrar en una tanca, tancat amb la portella mòbil que anomenen *barrera* (1964); «*purte llada*, que s'obri a ses parets d'una tanca per poder passar amb bèsties o amb carro», Ferrer Ginart (*Rond.*, 225). *Portell*, 'esvoranc, obertura en un marge, en la vora d'un recipient', segons SGuarner, que l'explica com a propi del monoverí *Canyís*, en el seu gloss. (doncs, potser caduc a Val.).

Portella 'porta petita, especialment l'oberta al mig d'una altra o d'un mur' [1300; dicc. de JMarc etc.]; important en el val. central l'acc., no recollida en els DAG. i AlcM, per al que en algunes localitats anomenen *sistars* de sèquia, dispositiu que distribueix les aigües d'un gros canal en diverses sèquies importants, com el sistar de Quart de les Valls etc.; però ja a Torres-Torres, on n'hi ha vuit, en diuen *portièles* (amb NL: *P. de la Saüquera* etc.), també a Alfara de la Baronia, i cap al SO., a Càrcer (a Museros diuen *portièles*, potser, però, amb paper més modest), 1962. *Porteller*. *Portellera*. *Portelleita* [1356; JoMartorell; *portelleita* i *portalleta*, StJoanAb., DAG.]. *Portelló*. *Portellut*.

Esportellar [Lab.]: «Cauen d'esglay los homes, s'escruxen les montanyes; / ab gran panteix espera quelcom d'horrible 'l món; / y, al cop *esportellant-se* la serra, ses estranyes / mostra al sol qu'entre boyra, per sempre, se li pon», *Ath.* IV, 12b; molt popular *esportellat* [Lab.], a les Illes («mellado» eiv. PzCabr.), «vaja un portal més hermós, si no hi mancava una

peça --- —No veia que jo estava damunt es portal, i com som *esportellada*, ho deia per sa meua boca?», Arx. Lluís Salvador (p. 228); a Benasc diuen *cabra* [*krába*] *asportegada* (1965); *esportellament*; *esportell* (eiv. «brecha», PzCabrero); *desportellar*. *Aportellar* mall. per 'encaminar, arrearer, donar entenen' mot que encantava a AMAlcover (BDLC XIV, 20), «en tot lo temps que capleví devers l'Institut mai poguí *aportellar* aquella gent a fer res per tal folklore» (BDLC XI, 230: oblidant el bon home que l'I. E. C. tenia Se. Filològica, no Se. Folklorica). *Aportellament*. *Aportellador*. *Emportell*.

Porter [S. XIII, Llull, J. I etc.], des del principi veiem com era d'important el porter dels poderosos: «Lo cardenal hac un precurador --- qui stegués a la porta del palau del apostoli --- precurador d'aquells qui no han diners que donen als porters, e que diga al apostoli ço que és a ells neçessari ---; un pobre clergue, a qui un bisbe tulia a tort una sgleya, volc entrar a l'apostoli, e los porters no-l lexaren entrar, e lexaren entrar lo bisbe qui tullia ---», *Blanq.* (NCl. II, 226.3); el *porter* havia de ser, doncs, de la confiança del senyor, d'on venia que se l'encarregués d'altres coses tant o més importants que la porta: «Vengren a Nós que-ls désem porters e hòmens que-ls gordassen lur orta», «ells dixeren que-ls donàssem un porter que anàs ab ells per les aldees», Jaume I (Ag., pp. 424, 420); i en un doc. de la cancelleria reial: «havem aturat en Ferrando, *porter* vostre, per ço com vehem que és honor vostre, e que-l vos trametam ab les cartes» Lleida, a. 1309 (Finke, *Acta Ar.* III, 197). *Portera* [segle xv; Belv.]; particular del Nord val. és l'acc. 'portella en una serrada, o paret de tanca, cleda' (sentit a totes les denes del terme de Morella, 1935, 1961 ---; Portell, 1961), des d'on continua per Aragó, crec sense interrupció fins a la punta NO. (a Aragüés *porteras* 'portes de travesses de fusta en una tanca de pedra', 1966). *Porteria* [Belv.].

Comporta [fi S. XVIII]: «el canal té sas enclusas o *comportas* grans, que se obran o tancan quant és menester per lo curs de dites embarcacions», B. de Maldà (*Excurs.*, 148) (1868, *SLitCosta*), *DFA.*; usual avui tant en el Princ. (*CostManc.* II, s. v.) com en el P. Val. (Escrig 1851, Silla 1962), generalment com a terme de regatge, també de fortificació, en cast. ja Nebrija registra *compuerta*, però no s'ha estudiat bé la història del mot allà ni entre nosaltres.

Porxo i, dialectalment, *porxe*, és el resultat normal del ll. *pórticus*, -ús, 'galeria porticada, espai cobert amb columnes o pilars que el sostenen', segons la fonètica de la nostra llengua [S. XIII i docs.]; ja apareix *por(t)xe* en Llull i en Muntaner, *porxe* i *porxo* en docs. del Princ., Mall. i Ross. dels Ss. XIII i XIV: «eren vint almogàvers qui eren de Segorb e de l'encontrada, e posaven al *porxe* de Sent Nicolau de Portopí; e la vespra de Nadal --- aportaren quatre moltons, e feren-los escorxar, e escorxats, penjaren-los al *porxe* --- e al vespre, com foren venguts a la dita posada del *porxe* de S. N. de P., veeren prop del foc --- lo quarter del moltó en ast --- e esquivaren-se'n --- venc-li en